

Riigikogu põhiseaduskomisjoni istungi protokoll nr 193

Tallinn, Toompea

Esmaspäev, 28. jaanuar 2019

Algus 11.15, lõpp 12.55

Juhataja: Marko Pomerants

Protokollija: Anna-Liisa Pärnalaas, Silja Tammeorg

Võtsid osa: Jüri Adams, Hanno Pevkur, Jaak Madison, Jevgeni Ossinovski, Lauri Luik, Mihhail Korb, Peep Aru, Tiit Terik, Karin Tuulik (nõunik-sekretariaadijuhataja), Kristo Varend (nõunik)

Puudus: Helmut Hallemaa

Kutsutud: kollektiivse pöördumise esitajate kontaktisikud Kaul Nurm ja Juku-Kalle Raid (6. päevakorrapunkti juures)

Päevakord:

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse ning põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse muutmise seaduse (762 SE) teise lugemise
3. Riigikogu otsuse „Rahvahääletuse korraldamine ÜRO globaalses rändepaktis osalemise küsimuses“ eelnõu (764 OE) esimese lugemise arutelu
4. Riigikaitsekomisjonile arvamuse andmine kaitseväge korralduse seaduse muutmise seaduse (783 SE) eelnõu kohta
5. Sotsiaalkomisjonile arvamuse andmine Riigikogu otsuse „Rahvastikupoliitika põhialused aastani 2035“ eelnõu (779 OE) kohta
6. Kollektiivse pöördumise „Poliitilise dieedi kolm retsepti“ arutelu
7. Istungil algatatud küsimused

1. Nädala töökava kinnitamine

Komisjoni istung esmaspäeval, 28. jaanuaril kell 11.15

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse ning põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse muutmise seaduse (762 SE) teise lugemise
3. Riigikogu otsuse „Rahvahääletuse korraldamine ÜRO globaalses rändepaktis osalemise küsimuses“ eelnõu (764 OE) esimese lugemise arutelu

4. Riigikaitsekomisjonile arvamuse andmine kaitseväge korralduse seaduse muutmise seaduse (783 SE) eelnõu kohta
5. Sotsiaalkomisjonile arvamuse andmine Riigikogu otsuse „Rahvastikupoliitika põhialused aastani 2035“ eelnõu (779 OE) kohta
6. Kollektiivse pöördumise „Poliitilise dieedi kolm retsepti“ arutelu
7. Istungil algatatud küsimused

Otsustati:

1.1 Kinnitada nädala töökava (konsensus: Hanno Pevkur, Jaak Madison, Jüri Adams, Lauri Luik, Marko Pomerants, Peep Aru, Tiit Terik).

2. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse ning põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse muutmise seaduse (762 SE) teise lugemise

Marko Pomerants selgitas et komisjon vaatas eelmisel korral (22.01.2019) läbi Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse ning põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse muutmise seaduse eelnõule (762 SE) esitatud muudatusettepanekud ning komisjoni nõunik koostas tänaseks istungiks muudatusettepanekute loetelu kavandi, mille alusel saab komisjon muudatusettepanekud läbi hääletada.

Muudatusettepanek nr 1

Täiendada eelnõu pärast punkti 10 uue punktiga ja sõnastada see järgmiselt:

„) paragrahvi 40 lõiget 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Fraktsiooni võivad moodustada ja sellesse peavad kuuluma vähemalt viis Riigikogu liiget.“

Marko Pomerants selgitas, et muudatusettepanek nr 1 on esitatud Riigikogu liikmete Jüri Adamsi, Enn Meri, Andres Herkeli ja Jüri Saare poolt ning see puudutab fraktsiooni moodustamist.

Jüri Adams sõnas, et Eesti ajaloos ei ole alati kehtinud nõue, et ühte fraktsiooni võivad kuuluda üksnes ühest valimisnimekirjast Riigikogusse valitud isikud. Ennesõjaaegses Riigikogus seda nõuet ei olnud ja fraktsiooni võis moodustada mistahes alusel. Seda nõuet ei olnud ka viimases ülemnõukogus ja teadaolevalt ei olnud seda nõuet ka Riigikogu VII koosseisus. Ettepanekuga on soov sellest nõudest loobuda.

Komisjon otsustas: JÄTTA ARVESTAMATA

Ettepaneku poolt oli 2, vastu oli 3, erapooletuid oli 1.

Poolt: Jaak Madison, Jüri Adams

Vastu: Marko Pomerants, Jevgeni Ossinovski, Tiit Terik

Erapooletu: Lauri Luik

Muudatusettepanek nr 2

2. 2.1 *Muuta eelnõu paragrahv 1 punkti 12 ja sõnastada see järgmiselt:*

„12) paragrahvi 47 lõike 1 punkt 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„3) kolmapäev:

kell 9.00—12.00 — fraktsioonide töö

kell 12.00—14.00 — infotund

kell 14.00 algab Riigikogu istung, mis kestab kuni päevakorra ammendumiseni, kuid mitte kauem kui neljapäevase istungi alguseni; ““

2.2 *Lisada eelnõu paragrahvile 1 punkt 26 ja sõnastada see järgmiselt:
„26) paragrahvi 142 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:
„Riigikogu täiskogu töönädala kolmapäeval kella 12.00-st kuni 14.00-ni toimub infotund, kus peaminister ja ministrid vastavad Riigikogu liikmete suulistele küsimustele.””*

Marko Pomerants selgitas, et muudatusettepanek on esitatud Eesti Reformierakonna fraktsiooni poolt ja see puudutab infotunni pikendamist.

Hanno Pevkur selgitas, et ettepaneku mõte on suurendada sisulist debatti Riigikogu infotunnis.

Komisjon otsustas: ARVESTADA TÄIELIKULT

Ettepaneku poolt oli 7, vastu oli 0, erapooletuid oli 1.

Poolt: Marko Pomerants, Tiit Terik, Jaak Madison, Jüri Adams, Peep Aru, Lauri Luik, Hanno Pevkur

Erapooletu: Jevgeni Ossinovski

Muudatusettepanek nr 3

Täiendada eelnõu pärast punkti 17 uue punktiga ja sõnastada see järgmiselt:

„) Paragrahvi 106 muudetakse ja sõnastatakse see järgnevalt:

„(1) Muudatusettepanekute hääletamine viiakse läbi pärast läbirääkimise lõpetamist.

(2) Istungi juhataja paneb hääletamisele ainult need muudatusettepanekud, mille hääletamist nõuab ettepaneku esitaja, Riigikogu komisjon või fraktsioon.

(3) Kui muudatusettepanek saab rohkem poolt- kui vastuhääli, viiakse muudatus eelnõu teksti.

(4) Üksteist välistavatest muudatusettepanekutest viiakse eelnõu teksti poolthäälteenamuse saanutest kõige rohkem hääli saanud ettepanek.”

Marko Pomerants selgitas, et muudatusettepanek nr 3 on esitatud Riigikogu liikmete Jüri Adamsi, Enn Meri, Andres Herkeli ja Jüri Saare poolt ning see puudutab muudatusettepanekute hääletamist Riigikogu täiskogus.

Jüri Adams selgitas, et ettepanek puudutab küsimust, et milliseid muudatusettepanekuid saab panna Riigikogu täiskogus hääletusele. Praegu on piirang, et selleks peab olema ettepanek saanud juhtivkomisjonis vähemalt kaks poolthäält. Ettepanek oleks see piirang ära kaotada.

Komisjon otsustas: JÄTTA ARVESTAMATA

Ettepaneku poolt oli 2, vastu oli 3, erapooletuid oli 1.

Poolt: Jaak Madison, Jüri Adams

Vastu: Marko Pomerants, Jevgeni Ossinovski, Tiit Terik

Erapooletu: Hanno Pevkur

Muudatusettepanek nr 4

4.1 *Täiendada eelnõu enne punkti 18 uue punktiga ja sõnastada see järgmiselt:*

„) paragrahvi 111 lõiget 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Eelnõu kolmandal lugemisel avatakse läbirääkimised, mille käigus esinevad sõnavõttudega Riigikogu liikmed ja fraktsioonide esindajad.”“;

4.2 Täiendada eelnõu punktiga 27 (numeratsioon on muutunud) ja sõnastada järgmiselt:

„27) paragrahvi 126 lõiget 4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(4) Põhiseaduse muutmise seaduse eelnõu lugemisel ettekannet ei peeta. Eelnõu lugemisel avatakse läbirääkimised, mille käigus esinevad sõnavõttudega Riigikogu liikmed ja fraktsioonide esindajad.““;

4.3 Täiendada eelnõu pärast punkti 19 uue punktiga ja sõnastada järgmiselt:

„) paragrahvi 134 lõiget 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(3) Umbusalduse avaldamise arutelul avatakse läbirääkimised, mille käigus esinevad sõnavõttudega Riigikogu liikmed ja fraktsioonide esindajad, kusjuures esimesena saab sõna ühe sellise fraktsiooni esindaja, kelle liikmed on umbusalduse avaldamise algatajateks.““;

4.4 Täiendada eelnõu enne punkti 20 uue punktiga ja sõnastada see järgmiselt:

„) paragrahvi 136 lõiget 4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(4) Eelnõu lugemisel avatakse läbirääkimised, mille käigus esinevad sõnavõttudega Riigikogu liikmed ja fraktsioonide esindajad.““;

4.5 Täiendada eelnõu pärast 5 punkti 20 uue punktiga ja sõnastada see järgmiselt:

„) paragrahvi 138 lõiget 4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(4) Eelnõu kolmandal lugemisel avatakse läbirääkimised, mille käigus esinevad sõnavõttudega Riigikogu liikmed ja fraktsioonide esindajad.““;

4.6 Täiendada eelnõu pärast punkti 20 uue punktiga ja sõnastada see järgmiselt:

„) paragrahvi 152⁶ lõiget 5 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(5) Eelnõu lugemisel avatakse läbirääkimised, mille käigus esinevad sõnavõttudega Riigikogu liikmed, alatiste komisjonide ja fraktsioonide esindajad.““;

4.7 Täiendada eelnõu enne punkti 22 uue punktiga ja sõnastada see järgmiselt:

„) paragrahvi 152⁸ lõiget 5 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(5) Eelnõu lugemisel avatakse läbirääkimised, mille käigus esinevad sõnavõttudega Riigikogu liikmed, alatiste komisjonide ja fraktsioonide esindajad.““;

4.8 Täiendada eelnõu pärast punkti 23 uue punktiga ja sõnastada see järgmiselt:

„) paragrahvi 154 lõiget 6 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(6) Eelnõu lugemisel avatakse läbirääkimised, mille käigus esinevad sõnavõttudega Riigikogu liikmed, fraktsioonide ja komisjonide esindajad.““;

4.9 Täiendada eelnõu enne punkti 24 uue punktiga ja sõnastada see järgmiselt:

„) paragrahvi 155 lõiget 5 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(5) Pärast avalduse, ettekande või ülevaate esitamist ning küsimustele vastamist avatakse läbirääkimised, mille käigus esinevad sõnavõttudega Riigikogu liikmed ja fraktsioonide esindajad.““.

Marko Pomerants selgitas, et muudatusettepanek nr 4 on esitatud Riigikogu liikmete Jüri Adamsi, Enn Meri, Andres Herkeli ja Jüri Saare poolt ning see puudutab fraktsiooni mittekuuluvate Riigikogu liikmete võimalust läbirääkimistel sõna võtta.

Jüri Adams selgitas, et Riigikogu täiskogu istungitel on jäänud väga vähe võimalusi, kus üksikud Riigikogu liikmed saavad läbirääkimistel sõna võtta ja enamasti on see võimalus antud üksnes fraktsioonidele. Ettepanek on seega kõik need kohad Riigikogu kodu- ja töökorra

seaduses, kus antakse võimalus läbirääkimisteks, ära muuta ning sätestada, et sõna võivad võtta ka üksikud Riigikogu liikmed. Ettepanek ei puuduta üksnes fraktsioonituid Riigikogu liikmeid, vaid kõiki üksikuid Riigikogu liikmeid.

Komisjon otsustas: JÄTTA ARVESTAMATA

Ettepaneku poolt oli 2, vastu oli 6, erapooletuid oli 0.

Poolt: Jaak Madison, Jüri Adams

Vastu: Marko Pomerants, Jevgeni Ossinovski, Tiit Terik, Peep Aru, Lauri Luik, Hanno Pevkur

Muudatusettepanek nr 5

5. *Muuta eelnõu paragrahv 1 punkti 19 ja sõnastada see järgmiselt:*

„19) paragrahvi 134 lõige 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

“(2) Umbusalduse avaldamise arutelu algab umbusalduse algataja või algatajate esindaja sõnavõtuga, mille kestus ei või ületada 20 minutit ja milles põhjendatakse umbusalduse esitamist. Selle järel esineb valitsusliige, kelle suhtes umbusalduse avaldamine algatati, sõnavõtuga, mille kestus ei või ületada 20 minutit. Riigikogu liige võib valitsusliikmele esitada kaks suulist küsimust.”“.

Marko Pomerants selgitas, et muudatusettepanek on esitatud Eesti Reformierakonna fraktsiooni poolt ja see puudutab umbusalduse avaldamist. Eelmisel komisjoni istungil tekkis antud muudatusettepaneku puhul arutelu, kus komisjoni liikmed avaldasid arvamust, et kas umbusaldataval võiks olla võimalus Riigikogu täiskogus esinemisest keelduda. Samuti tekkis küsimus, et kas ei piisa sellest, et iga Riigikogu liige saab esitada umbusaldatavale ühe suulise küsimuse.

Hanno Pevkur sõnas, et ettepaneku põhiline sisu on see, et umbusaldajad saaksid samuti esineda sõnavõtuga Riigikogu täiskogus ning oma umbusalduse avaldamist põhjendada. Praegu sellist võimalust ei ole. Omaette küsimus on see, kas anda umbusaldatavale võimalus valida, kas esineda sõnavõtuga või mitte.

Jevgeni Ossinovski leidis, et parlamentaarses riigis on valitsuse liige kohustatud minema parlamendi ette aru andma.

Marko Pomerants märkis, et tema arvates oleks valitsuse liikmel praktiline seda võimalust kasutada.

Hanno Pevkur sõnas, et lisaks saab umbusaldatav ju alati öelda, et ühele või teisele küsimusele ta ei vasta või et tal ei ole midagi lisada jne.

Peep Aru küsis, kas ei oleks mõistlik anda võimalus esitada küsimusi ka umbusalduse algataja esindajale?

Hanno Pevkur leidis, et see ei ole mõistlik, sest umbusaldajad on sageli mitmest erinevast fraktsioonist ja keeruline on ühel esindajal hakata kõikidele küsimustele vastama.

Marko Pomerants lisas, et selle tulemusena võib umbusalduse avaldamise protseduur muutuda umbusaldajate vastu suunatud ebasõbralike küsimuste esitamiseks.

Komisjon otsustas: ARVESTADA TÄIELIKULT

Ettepaneku poolt oli 7, vastu oli 0, erapooletuid oli 1.

Poolt: Marko Pomerants, Jevgeni Ossinovski, Tiit Terik, Jaak Madison, Peep Aru, Lauri Luik,

Hanno Pevkur
Erapooletu: Jüri Adams

Marko Pomerants sõnas, et eelnõus tuleks üle vaadata säte, mis võimaldab täiendavate ja erakorraliste istungite ajal nõuda igal ajal kohalolekukontrolli (eelnõu § 1 punkt 16 – RKKTS § 77 lõike 3 muutmine).

Jevgeni Ossinovski leidis, et kohaolekukontrolli nõudmise võimalust igal ajahetkel ei peaks lubama, sest see annab opositsioonile võimaluse pärast igat sõnavõttu nõuda kohalolekukontrolli ning sellega istungit venitada. Antud küsimuses võiks jääda kehtiva õiguse juurde, mis lubab kohalolekukontrolli nõuda enne iga hääletust, või siis sätestada, et kohalolekukontrolli võib nõuda ühe korra ühe päevakorrapunkti arutamise juures.

Marko Pomerants arvas, et konstruktiivne variant oleks jääda selles küsimuses kehtiva õiguse juurde, mis näeb ette, et kohalolekukontrolli saab nõuda enne hääletusi.

Jüri Adams märkis, et erakorraliste ja täiendavate istungite puhul on seni lähtunud põhimõttest, et need on töövõimelised siis, kui kohal on üle poole Riigikogu liikmetest ja need istungid lõpevad siis, kui on fikseeritud, et enam ei ole kohal üle poole Riigikogu liikmetest. Seda põhimõtet ei ole mõistlik muuta.

Hanno Pevkur sõnas, et erakorralist istungit on vaja ka erakorralise seisukorra ja sõjaseisukorra väljakuulutamiseks, mis tähendab seda, et kui Riigikogus on isikuid, kes ei soovi Eesti riiki kaitsta, siis nad võivad pahatahtlikul eesmärgil nõuda kohaolekukontrolli tegemist, et erakorraline istung lõpetada. Seega erakorralise ja täiendava istungi puhul peaks saama kohalolekukontrolli nõuda istungi rakendamisel ja hääletamistel, sest siis on otsuste vastuvõtmiseks vaja Riigikogu koosseisu hääleenamust.

Marko Pomerants tegi ettepaneku eelnõu § 1 punkt 16 välja jätta ja jääda RKKTS § 77 lõike 3 kehtiva sõnastuse juurde.

Komisjon otsustas: ESITADA

Ettepaneku poolt oli 9, vastu oli 0, erapooletuid oli 0.

Poolt: Marko Pomerants, Jevgeni Ossinovski, Tiit Terik, Mihhail Korb, Jaak Madison, Peep Aru, Lauri Luik, Hanno Pevkur, Jüri Adams

Muudatusettepanek nr 7

7. *Täiendada paragrahvi 1 uue punktiga 16 järgmises sõnastuses:*

„16) paragrahvi 77 lõige 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(2) Riigikogu liikmete kohalolekut kontrollitakse Riigikogu istungi alguses.“.

Marko Pomerants selgitas, et kõnealuse ettepaneku võiks põhiseaduskomisjon muudatusettepanekuna esitada ja sellega kaoks ära kohaolekukontrolli tegemine enne Riigikogu koosseisu hääleenamust nõudvate eelnõude lõpphääletust. Kohalolekukontrolli tegemisel ei ole eelnõu vastuvõtmisega seost.

Komisjon otsustas: ESITADA

Ettepaneku poolt oli 7, vastu oli 0, erapooletuid oli 1.

Poolt: Marko Pomerants, Jevgeni Ossinovski, Tiit Terik, Jaak Madison, Peep Aru, Lauri Luik, Hanno Pevkur

Erapooletu: Jüri Adams

Muudatusettepanek nr 8

8. *Lisada eelnõu paragrahvile 1 punkt 27 ja sõnastada see järgmiselt:*

„27) paragrahv 146 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Istungi juhataja annab sõna küsimuse esitamiseks vastavalt järjekorrale.

(2) Istungi juhataja võib anda väljaspool järjekorda võimaluse esitada küsimusi ka kohapeal registreerunud Riigikogu liikmetele.

(3) Küsimuse esitamiseks annab istungi juhataja aega kaks minutit.

(4) Küsimus peab olema lühike ja võimaldama lühikest vastust.

(5) Vastamiseks annab istungi juhataja aega kolm minutit.

(6) Pärast vastamist võib istungi juhataja anda küsijale võimaluse esitada täpsustavaid küsimusi.

(7) Täpsustavate küsimuste ning neile antavate vastuste suhtes kohaldatakse käesoleva paragrahvi lõigetes 3—5 ettenähtut.

(8) Kui istungi juhataja leiab, et valitsusliige on Riigikogu liikme küsimusele andnud piisava vastuse, lõpetab ta selle küsimuse käsitlemise.

(9) Valitsusliige võib vastamisest põhjendatult keelduda, kui küsimus ei puuduta taotluses (144 lõige 2) märgitud probleemi või on seotud riigisaladusega või salastatud välisteabega või kui sellele vastamine kahjustaks riigi julgeolekut.””

Marko Pomerants sõnas, et ettepanek on esitatud Eesti Reformierakonna fraktsiooni poolt.

Hanno Pevkur selgitas, et ettepanek annab Riigikogu liikmele infotunnis küsimuse põhjalikumaks esitamiseks aega kaks minutit ning tulenevalt sellest antakse vastajale aega vastamiseks kuni 3 minutit. See annab võimaluse sisukamaks debatiks Riigikogu infotunnis.

Komisjon otsustas: ARVESTADA TÄIELIKULT

Ettepaneku poolt oli 8, vastu oli 0, erapooletuid oli 1.

Poolt: Marko Pomerants, Jevgeni Ossinovski, Tiit Terik, Mihhail Korb, Jaak Madison, Peep Aru, Lauri Luik, Hanno Pevkur

Erapooletu: Jüri Adams

Otsustati:

2.1 Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 13.02.2019 (poolt 7: Hanno Pevkur, Jaak Madison, Lauri Luik, Marko Pomerants, Mihhail Korb, Peep Aru, Tiit Terik, vastu 1: Jevgeni Ossinovski, erapooletuid 1: Jüri Adams).

2.2 Teha ettepanek eelnõu teine lugemine lõpetada (poolt 7: Hanno Pevkur, Jaak Madison, Lauri Luik, Marko Pomerants, Mihhail Korb, Peep Aru, Tiit Terik, vastu 1: Jevgeni Ossinovski, erapooletuid 1: Jüri Adams).

2.3 Saata eelnõu kolmandale lugemisele, kui teine lõpetatakse, 20.02.2019 (poolt 7: Hanno Pevkur, Jaak Madison, Lauri Luik, Marko Pomerants, Mihhail Korb, Peep Aru, Tiit Terik, vastu 1: Jevgeni Ossinovski, erapooletuid 1: Jüri Adams).

2.4 Teha ettepanek viia läbi eelnõu lõpphääletus (poolt 7: Hanno Pevkur, Jaak Madison, Lauri Luik, Marko Pomerants, Mihhail Korb, Peep Aru, Tiit Terik, vastu 1: Jevgeni Ossinovski, erapooletuid 1: Jüri Adams).

3. Riigikogu otsuse „Rahvahääletuse korraldamine ÜRO globaalses rändepaktis osalemise küsimuses“ eelnõu (764 OE) esimese lugemise arutelu

Jaak Madison tutvustas komisjonile Riigikogu otsuse „Rahvahääletuse korraldamine ÜRO

globaalses rändepaktis osalemises küsimuses“ eelnõu (764 OE). Vabariigi Valitsus ei ole ÜRO globaalses rändepaktis osalemise küsimuses seni konsensusele jõudnud ning kuna tegemist on ühiskonnas laialdast huvi pakkuva küsimusega, tuleks korraldada selles küsimuses rahvahääletus. Rahvahääletus ei tooks kaasa märkimisväärseid kulusid, kuna hääletus toimuks samal ajal Riigikogu valimistega ehk käesoleva aasta 3. märtsil. Rahvahääletus võimaldaks tulla välja nn patiseisust, kus Vabariigi Valitsuse liikmed on rändepakti küsimuses erinevatel seisukohtadel.

Jüri Adams märkis, et kuskil ei ole sätestatud otsest nõuet, et Vabariigi Valitsus peab langetama otsused konsensuslikult. Mis tähenduses on antud juhul terminit „konsensus“ kasutatud?

Jaak Madison vastas, et välispoliitiliste otsuste langetamisel on Vabariigi Valitsus seni lähtunud konsensusliku otsustamise ehk üksmeelse lahenduse põhimõttest. Rändepaktis osalemise küsimuses ei ole aga üksmeelt saavutatud.

Jevgeni Ossinovski tundis huvi, et kas rahvahääletuse korraldamine 3. märtsil oleks reaalset võimalik.

Karin Tuulik vastas, et rahvahääletuse seaduse kohaselt toimub rahvahääletus Riigikogu asjakohase otsuse tegemisest alates kõige varem kolme kuu pärast.

Jaak Madison sõnas, et rahvahääletuse kuupäeva on võimalik muudatusettepaneku abil muuta, näiteks korraldada rahvahääletus Euroopa Parlamendi valimiste päeval.

Otsustati:

3.1 Teha ettepanek võtta täiskogu päevakorda 13.02.2019 (konsensus - Hanno Pevkur, Jevgeni Ossinovski, Lauri Luik, Marko Pomerants, Mihhail Korb, Peep Aru, Tiit Terik, Jaak Madison, Jüri Adams).

3.2 Määrata ettekandjaks põhiseaduskomisjoni esimees Marko Pomerants (poolt 7: Hanno Pevkur, Jevgeni Ossinovski, Lauri Luik, Marko Pomerants, Mihhail Korb, Peep Aru, Tiit Terik, vastu 1: Jaak Madison, erapooletuid 1: Jüri Adams).

3.3 Teha ettepanek tagasi lükata (poolt 7: Hanno Pevkur, Jevgeni Ossinovski, Lauri Luik, Marko Pomerants, Mihhail Korb, Peep Aru, Tiit Terik, vastu 1: Jaak Madison, erapooletuid 1: Jüri Adams).

4. Riigikaitsekomisjonile arvamuse andmine kaitseväge korralduse seaduse muutmise seaduse (783 SE) eelnõu kohta

Kristo Varend tutvustas Kaitseväge korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu (783 SE) puudutava arvamuse kavandit ning märkis, et see põhineb põhiseaduskomisjoni käesoleva aasta 21. jaanuari istungi arutelul. Komisjoni liikmete tähelepanu pälvis eelnõu siis eelkõige osas, mis puudutab Kaitseväge pädevust töödelda isikuandmeid ajutisel julgeolekualal varjatult ning põgusalt ka osas, mis puudutab Kaitseväge õigust viia varjatult, variandmeid ja konspiratsioonivõtteid kasutades läbi Kaitseväega seotud isikute taustakontroll. Arvamuse kavandis on esitatud ettepanek piiritleda eelnõu 783 SE edasise menetlemise käigus Kaitseväge õigused isikute varjatult jälgimise osas senisest täpsemalt ning kaaluda muuhulgas võimalust sätestada üheselt, et varjatud jälgimise õigus ei hõlmaks eraisikute sõnumisaladust, kodu ning perekonna- ja eraelu puutumatust.

Jüri Adams palus täpsustada, mida peetakse arvamuse kavandis silmas lausega, et muudatused tehakse julgeolekuasutuste seaduse väliselt.

Marko Pomerants selgitas, et praegu reguleerib sõnumi saladuse, kodu, perekonna- ja eraelu puutumatus õiguse piiramist julgeolekuasutuste seadus ning vastavad õigused on antud julgeolekuasutustele. Eelnõu kohaselt saab sarnased õigused ka Kaitsevägi. Julgeolekuasutuste seadust eelnõuga aga ei muudeta.

Jüri Adams märkis, et toetab ideed, mille kohaselt kirjutatakse teemakohased normid õigetes seadustesse nii, et need oleks hiljem kergemini leitavad.

Otsustati:

4.1 Saata aramus riigikaitsekomisjonile (konsensus: Hanno Pevkur, Jaak Madison, Jüri Adams, Lauri Luik, Marko Pomerants, Mihhail Korb, Peep Aru, Tiit Terik).

5. Sotsiaalkomisjonile arvamuse andmine Riigikogu otsuse „Rahvastikupoliitika põhialused aastani 2035“ eelnõu (779 OE) kohta

Marko Pomerants selgitas, et Riigikogu probleemkomisjon rahvastikukriisi lahendamiseks algatas 17.12.2018 otsuse Rahvastikupoliitika põhialused aastani 2035“ eelnõu (779 OE). Nimetatud otsuse eelnõu menetlemisel on juhtivkomisjoniks sotsiaalkomisjon, kes on pöördunud põhiseaduskomisjoni poole ning palunud põhiseaduskomisjoni arvamust otsuse eelnõu kohta. Kõnealusel otsuse eelnõus on püütud ära kirjeldada kõik valdkonnad, mis seonduvad rahvastikupoliitikaga.

Marko Pomerants lisas, et sotsiaalkomisjon on küsinud antud otsuse eelnõu kohta arvamust ka kultuurikomisjonilt ning kultuurikomisjoni hinnangul ei ole põhjendatud rahvastikukriisi põhialuste debati läbiviimine kiirustades. Kultuurikomisjon peab oluliseks, et Riigikogu poliitika põhialused koostatakse suure üldistustasemega dokumendina opositsiooni ja koalitsiooni põhjalike arutelude tulemusel. Kultuurikomisjon leiab, et „Rahvastikupoliitika põhialused aastani 2035“ vajab põhjalikumat menetlust, kui seda võimaldab etteantud ajaraam.

Marko Pomerants tõi välja, et otsuse eelnõu kohta on esitanud juriidilised, normitehnilised ja sisulised märkused Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsi osakond ning põhiseaduskomisjon võiks neid märkusi toetada.

Marko Pomerants tegi ettepaneku loobuda arvamuse andmisest sotsiaalkomisjonile otsuse eelnõu kohta ning saata sotsiaalkomisjonile sellekohane kiri.

Otsustati:

5.1 Saata sotsiaalkomisjonile kiri, milles märkida, et põhiseaduskomisjon loobub arvamuse andmisest Riigikogu otsuse „Rahvastikupoliitika põhialused aastani 2035“ eelnõu (779 OE) kohta, kuid samas märkida, et nõustub õigus- ja analüüsi osakonna märkustega (poolt 5: Hanno Pevkur, Jaak Madison, Lauri Luik, Marko Pomerants, Peep Aru, vastu 2: Mihhail Korb, Tiit Terik, erapooletuid 1: Jüri Adams).

6. Kollektiivse pöördumise „Poliitilise dieedi kolm retsepti“ arutelu

Marko Pomerants sõnas, et kollektiivne pöördumine „Poliitilise dieedi kolm retsepti“ esitati Riigikogule 24. oktoobril 2018.

Kristo Varend märkis, et vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele (§ 152¹² ja § 152¹³) peab komisjon pöördumist arutama kolme kuu jooksul ning tegema otsuse pöördumise kohta kuue kuu jooksul pöördumise menetlusse võtmisest arvates. Komisjonil on võimalik pöördumist menetledes otsustada, kas alгатada eelnõu või olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelu, korraldada avalik istung, edastada ettepanek pädevale institutsioonile seisukoha võtmiseks ja lahendamiseks, edastada ettepanek Vabariigi Valitsusele seisukoha kujundamiseks ja pöördumisele vastamiseks, esitatud ettepanek tagasi lükata või lahendada pöördumises püstitatud probleem muul viisil.

Kaul Nurm selgitas, et kollektiivne pöördumine lähtub seisukohast, et riigivalitsemine on muutunud liiga kalliks ning kulude vähendamise osas peaksid eeskuju näitama eelkõige poliitikud. Alгатuse koostajad on leidnud kolm valdkonda, milles kulude kärpimine oleks üsna lihtne. Pöördumisega tehakse ettepanek vähendada ministrite arvu, vähendada Riigikogu liikmete kuluhüvitisi ning erakondadele riigieelarvest eraldatavat raha.

Kaul Nurm sõnas, et pöördumises tehakse ettepanek vähendada ministrite arvu nii, et edaspidi oleks igas ministeeriumis ainult üks minister. Lisaks kulude kokkuhoiule tagab see senisest selgemad vastutusvaldkonnad. Ministeeriumides on olemas valdkondlikud asekanterlerid ning seetõttu ei ole usutav, et erinevate valdkondade katmiseks on tingimata vaja mitut ministrit. Kindlasti ei ole mõistlik ministrikohtade arvu suurendamine selleks, et tagada kõigile koalitsioonipartneritele võrdne arv ministrikohti.

Juku-Kalle Raid sõnas, et Eesti Vabaerakonna fraktsioon on alगतanud erakonnaseaduse täiendamise seaduse eelnõu (33 SE), mille eesmärk on vähendada erakondadele riigieelarvest eraldatavat raha poole võrra. Juku-Kalle Raid selgitas, et Euroopa riikide võrdluses on Eesti erakonnad üsna hästi rahastatud. Erakondade riigieelarvelise rahastuse vähendamine oleks kasulik ning seda ka erakondadele endale. Kui erakonnad leiavad, et rahastus ei ole piisav, siis on neil võimalik koguda liikmemaksu. Siiani ei ole erakonnad liikmemaksudega kuigi aktiivselt tegelenud ning seetõttu on nimekirjades ka palju n-ö surnud hingi, kes erakonna töösse sisuliselt ei panusta.

Juku-Kalle Raid lisas, et Eesti Vabaerakonna fraktsioon on alगतanud ka Riigikogu liikme staatuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (647 SE), mille eesmärk oli vähendada Riigikogu liikme kuluhüvitisi 841 000 euro võrra aastas, mis moodustab kuluhüvitistest umbes ühe kolmandiku. Selle tulemusena jääks Riigikogu liikmetele piisav summa, mida kasutada näiteks kohtumisteks valijatega. Kuluhüvitiste vähendamisega kaasnev kokkuhoid oleks alla miljoni euro, kuid ühiskondlikku õigustunde aspektist on ka see oluline.

Kaul Nurm märkis, et kõik Riigikogu saadikud ei ole pärit Tallinnast ning seetõttu võiks tulevikus kaaluda kuluhüvitiste diferentseerimist. Ka Euroopa Parlamendis makstakse kaugemal elavatele saadikutele suuremat kompensatsiooni, sest nende reisikulud on suuremad. Erakondade riigieelarvelise rahastamise põhimõtte, mille kohaselt on eraldise suurus proportsionaalne Riigikogu valimistel saadud kohtade arvuga, on ebaõiglane, sest sisulist tööd eelnõudega peavad tegema võrdselt nii suured kui ka väikesed erakonnad ning selleks on vaja ka nõunike tuge. Seetõttu tasuks kaaluda lähenemist, mille kohaselt jagatakse osa 2,7 miljonist eurost kõigi erakondade vahel võrdselt ning ülejäänud osa proportsionaalselt vastavalt

mandaatide arvule.

Kaul Nurm lisas, et pöördumises pakutud algatustega hoitakse kokku vähemalt 4 miljonit eurot aastas. Riigieelarve kontekstis ei ole see suur summa, kuid kindlasti mitte ka väike. Selle raha abil oleks näiteks võimalik tagada sünnitusabi kättesaadavus igas maakonnakeskuses.

Hanno Pevkur märkis, et ministrite arvu vähendamiseks ei ole ühtegi seadusest tulenevat takistust, kehtiv Vabariigi Valitsuse seadus (§ 3 lõige 4) võimaldab seda. Seaduses on sätestatud ainult valitsuse liikmete ülempiir. Selline paindlikkus peaks säilima ka edaspidi. Hanno Pevkur lisas, et sünnitusosakondade sulgemise näide on ebaõnnestunud. Tõenäoliselt leiaks Eesti Haigekassa haiglates sünnitusosakondade lahtihoidmiseks vajaliku ressursi, kui kohapeal oleks piisavalt arste.

Hanno Pevkur märkis, et 2015. aasta koalitsioonikõneluste käigus tegi Reformierakond ettepaneku riigieelarvelised eraldised kaotada, kuid Eesti Vabaerakond ei olnud sellega nõus. Riigieelarveliste eraldiste kaotamise korral oleks võimalik seadustada juriidiliste isikute annetused. Kindlasti peavad erakonnad pingutama selle nimel, et liikmed maksaksid liikmemaksu. Praegune erakondade rahastamise süsteem on aga loodud selleks, et vähendada varjatud rahastamise ohtu. Hanno Pevkur lisas, et talle jääb arusaamatu, miks tehakse pöördumises ettepanek erakondade riigieelarvelise rahastuse vähendamiseks just pooltes ulatuses ning miks ei toetanud Vabaerakond 2015. aastal riigieelarveliste eraldiste täielikku kaotamist.

Juku-Kalle Raid vastas, et riigieelarveliste eraldiste täieliku kaotamisega väheneks erakondade rahastamise läbipaistvus ning suureneks varjatud rahastamiskanalite kasutamise oht.

Hanno Pevkur märkis, et erakondadel on kohustus kõik annetused deklareerida. Mis aga puudutab Riigikogu fraktsioonide tööd, siis kehtivast regulatsioonist võidavad just väiksemad fraktsioonid ning kaotavad suuremad.

Kaul Nurm vastas, et väiksemad erakonnad saavad riigieelarvelist toetust neli korda vähem kui suured erakonnad.

Jaak Madison sõnas, et Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna (EKRE) fraktsioon on eelnevalt mainitud eelnõusid menetluse käigus toetanud. Kokkuhoiu eesmärk on iseenesest õige, kuid praegusel hetkel ei ole enam piisavalt aega, et vastavasisuliselt eelnõusid menetleda. Riigieelarveliste toetuste osas ei oleks õiglane ka olukord, kus viie saadikuga parlamendierakond saab sama suurt riigieelarvelist toetust kui 25 saadikuga erakond. Jaak Madison lisas, et Erakondade Rahastamise Järelevalve Komisjoni 2017. aasta andmetest selgub, et 96% Eesti Vabaerakonna tuludest moodustas riigieelarveline toetus, 2% liikmemaks ja 2% annetused. Liikmemaksu kogumine on ilmselt probleem kõikide erakondade jaoks, aga kas Vabaerakonna seis on selles küsimuses parem kui teistel erakondadel?

Kaul Nurm vastas, et kui üldiselt maksab liikmemaksu keskmiselt 10% erakonna liikmetest, siis Vabaerakonnas on selleks näitajaks 40%.

Peep Aru leidis, et kollektiivses pöördumises esitatud ettepanekud ei ole piisavalt ambitsioonikad. Riigieelarve mahtu arvestades ei oleks kokkuhoid väga suur.

Kaul Nurm sõnas, et pöördumise eesmärk ei ole näidata ära kõiki võimalikke kokkuhoiukohti, kuid see annab poliitikutele võimaluse näidata positiivset eeskujut.

Hanno Pevkur märkis, et tema hinnangul on Riigikogu liikmete ülalpidamiseks tehtavad kulutused viimase 15 aastaga vähenenud ligikaudu 30%. Riigikogu liikmete palk ei ole enam seotud nelja keskmise palgaga, samuti kaotati Riigikogu liikme eripensionid.

Jüri Adams leidis, et igal juhul on parem, kui ministeeriumis on vaid üks minister. Eelnõu 33 SE, mille eesmärk oli vähendada riigieelarvelisi eraldisi poole võrra, algatati XIII Riigikogu koosseisu alguses. Eelnõu menetlemise käigus esitati mitmeid huvitavaid ettepanekuid. Näiteks leiti, et riigieelarveliste eraldiste vähendamine peaks olema mitmeastmeline. Idee oli hoida lahus erakonna jooksvateks ülalpidamiseks kasutatav rahastus ning valimiskampaaniateks mõeldud rahastus. Lisaks leiti, et valimiskampaania läbiviimiseks mõeldud toetused peaksid jagunema erakondade vahel võrdselt.

Jüri Adams lisas, et komisjon võiks kaaluda võimalust algatada pöördumise põhjal olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelu või paluda komisjoni ametnikel koostada vastavasisuline eelnõu, mille saaks algatada järgmine Riigikogu koosseis. Lisaks võiks komisjon küsida arvamust Riigikontrollilt ning Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsiosakonnalt.

Marko Pomerants märkis, et Riigikogu koosseisu lõpuni on jäänud loetud tööaeg. Pöördumises esitatud ettepanekuid on Riigikogus vastavasisuliste eelnõude näol juba menetletud, kuid need ei ole leidunud enamuse toetust.

Jaak Madison leidis, et vastavasisuliste eelnõude koostamine ei oleks praegusel hetkel mõistlik, sest ei ole võimalik ette näha, millised saavad olema valimistulemused ja uus koalitsioon. Küll aga võiks Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsiosakond oma teemalehes käsitleda Euroopa riikide praktikaid erakondade rahastamise ning kuluhüvitiste osas.

Marko Pomerants tegi ettepaneku kollektiivses pöördumises esitatud ettepanekud tagasi lükata.

Otsustati:

6.1 Lükata kollektiivses pöördumises esitatud ettepanekud tagasi (poolt 6: Hanno Pevkur, Lauri Luik, Marko Pomerants, Mihhail Korb, Peep Aru, Tiit Terik, vastu 1: Jüri Adams, erapooletuid 1: Jaak Madison).

7. Istungil algatatud küsimused

Istungil algatatud küsimusi ei olnud.

(allkirjastatud digitaalselt)

Marko Pomerants

Juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)

Anna-Liisa Pärnalaas

Protokollija

(allkirjastatud digitaalselt)

Silja Tammeorg

Protokollija